

SCB:s Demokratidatabas 1998–2008

*Beskrivning av Demokratidatabasens innehåll
och utveckling 1998–2008*

Innehåll

1. Inledning	4
Bakgrund.....	4
Information om demokratidatabasen.....	5
Variabler	5
Källor och uppdatering	5
Rapportens disposition och innehåll	7
2. Kommunerna	8
Valstatistik	8
Röstberättigade och valdeltagande	8
Röster efter parti.....	8
Mandatfördelning	9
Personröster	10
Valda genom personröster och jämförelsetal.....	10
Styrande majoritet.....	11
Kommunala folkomröstningar.....	12
Förtroendevalda.....	13
Ledamöter i fullmäktige.....	13
Förtroendevalda	14
Förtroendeuppdrag	15
Ordförandeposter i fullmäktige och kommunstyrelse	16
Organisation och samarbetsformer	17
Kommundelsnämnder	17
Opolitiska styrelser	17
Gemensamma nämnder.....	17
Kommunalförbund	18
Offentligt privat partnerskap (OPP).....	18
Samarbete med EU-medel	18
Medborgarinformation och demokratiseringsåtgärder.....	18
Information på hemsidor	18
Klagomålshantering.....	19
Sammanträden i fullmäktige	19
Tjänstegaranti/ servicedeklaration	20
Medborgarkontor	20
Råd	21
Demokratiarbete - medel, funktion och redovisning	21
Medborgardialog	22
Medborgarundersökningar	22
Offentliga utfrågningar	22
Öppna nämndsammanträden	22

Medborgarinitiativ	23
Folkinitiativ.....	23
Medborgarförslag	23
Brukarrelationer.....	24
Självförvaltningsorgan.....	24
Brukarkooperativ.....	24
Valfrihetssystem	24
Revision.....	24
3. Landstingen	26
Valstatistik	26
Röstberättigade och valdeltagande.....	26
Röster efter parti	26
Mandatfördelning.....	27
Personröster.....	28
Valda genom personröster och jämförelsetal	28
Styrande majoritet	29
Kommunala folkomröstningar	30
Förtroendevalda	30
Ledamöter i fullmäktige	30
Förtroendevalda.....	31
Förtroendeuppdrag	32
Ordförandeposter i fullmäktige och landstingsstyrelse.....	32
Organisation och samarbetsformer	33
Professionella styrelser	33
Gemensamma nämnder.....	34
Kommunalförbund.....	34
Offentligt privat partnerskap (OPP)	34
Samarbete med EU-medel	34
Vårdavtal med vårdgivare i privat regi.....	34
Medborgarinformation och demokratiseringsåtgärder	35
Information på hemsidor.....	35
Klagomålshantering	35
Sammanträden i fullmäktige.....	36
Tjänstegarantier/ servicedeklaration.....	36
Medborgarkontor.....	36
Råd	37
Demokratiarbete - medel, funktion och redovisning.....	37
Medborgardialog	38
Medborgarundersökningar	38
Offentliga utfrågningar.....	38
Öppna nämndsammanträden.....	38
Medborgarinitiativ	38

Folkinitiativ	38
Medborgarförslag.....	39
Brukarrelationer	39
Självförvaltningsorgan	39
Brukarkooperativ	40
Valfrihetssystem.....	40
Revision	40
Fakta om statistiken.....	41
SCB:s valstatistik	41
Undersökning om förtroendevalda i kommuner och landsting	41
Den lokala demokratin i kommuner och landsting	42
Bilaga	44
Definitioner, källor, referensår och insamlingsår	44
VAL	44
FÖRTROENDEVALDA	47
ORGANISATION.....	49
MEDBORGARINFORMATION OCH DEMOKRATISÄTNINGAR	53
MEDBORGARINITIATIV	55
MEDBORGARDIALOG	55
INTERN KONTROLL/REVISION	57

1. Inledning

Statistiska centralbyrån (SCB) är statistikansvarig myndighet för statistikområdet demokrati. I syfte att göra en del av den statistiken mer tillgänglig har en särskild databas tagits fram. Databasen, som går under namnet Demokratidatabasen, finns tillgänglig via Internet (www.demokrati.scb.se).

Denna rapport har till syfte att ge en såväl övergripande bild av de uppgifter som finns lagrade i Demokratidatabasen som att i stora drag beskriva utvecklingen från år 1998 till år 2008. Med hjälp av de uppgifter som finns lagrade i databasen finns det stora möjligheter att genomföra egna mer djuplodande analyser utifrån olika frågeställningar.

Bakgrund

Statskontoret fick i maj 1998 i uppdrag av regeringen att, i en första etapp, kartlägga samtliga kommuners och landstings organisations-, styr- och verksamhetsformer. Dessutom ingick det i uppdraget att föreslå former för ett fortsatt utvecklingsarbete vad gäller nationell uppföljning av förnyelsearbetets effekter på den lokala demokratin och medborgarnas rättssäkerhet. Resultatet av uppdraget återfinns i Statskontorets rapport *Organisations- och verksamhetsformer i kommuner och landsting* (1999:38).

Den andra etappen av Statskontorets uppdrag bestod i att föreslå ett system för kontinuerlig uppföljning av förnyelsearbetet i kommuner och landsting. Uppföljningen skulle inriktas på väsentliga nyckeltal som belyser organisations-, styr- och verksamhetsformer samt demokrati och rättssäkerhet. Uppdraget fick Statskontoret i juni 2000 och det avrapporterades genom Statskontorets rapport *Uppföljning av förnyelsearbetet i kommuner och landsting* (2002:5). I rapporten föreslår Statskontoret vilka variabler en databas avsedd för en sådan uppföljning bör innehålla. Rapporten innehåller även förslag om på vilket sätt och hur ofta dessa variabler bör samlas in. I sin slutredovisning av uppdraget överlämnade Statskontoret även en s.k. pilotdatabas bestående av insamlade uppgifter för dessa variabler. Statskontoret föreslog i rapporten att uppgifterna ska uppdateras regelbundet och att databasens innehåll fortlöpande anpassas med hänsyn till efterfrågan och samhällsförändringar.

Vidare föreslog Statskontoret att SCB bör vara huvudman för drift och utveckling av databasen.

Med utgångspunkt från Statskontorets förslag gav regeringen SCB i september 2002 ett uppdrag som bland annat bestod i att genomföra Undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting och Undersökningen om den lokala demokratin i kommuner och landsting. Från och med 2007 ingår insamling och uppdatering av demokratidatabasens variabler som en del av ett årligt anslag.

Information om demokratidatabasen

Variabler

De variabler som återfinns i demokratidatabasen utgår från de nyckeltal som Statskontoret föreslog efter sin kartläggning. Efter att SCB övertog ansvaret för databasen har dock en del nya variabler tillkommit och andra har utgått. Därtill har en del definitioner förändrats för att skapa enhetlighet i databasens variabeluppsättning.

Demokratidatabasens variabler har antingen SCB:s valstatistik, Undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting eller Undersökningen om den lokala demokratin i kommuner och landsting som källa. Definitioner, källor, referensår och insamlingsår för samtliga variabler i databasen redovisas i denna rapports Bilaga samt under *Definitioner* på www.demokrati.scb.se.

Källor och uppdatering

Databasen innehåller uppgifter som uppdateras en gång per mandatperiod. Referenstiden skiljer sig dock åt mellan de olika källorna. Nedan beskrivs källorna kortfattat.

Valstatistik

SCB sammanställer i samband med val till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige de huvudsakliga resultaten och publicerar dessa på SCB:s webbplats i form av färdiga tabeller, i Statistikdatabasen samt i publikationsserien *Allmänna valen. Del 2. Landstingsfullmäktige* samt *Allmänna valen. Del 3. Kommunfullmäktige*.

En del av SCB:s valstatistik publiceras även i demokratidatabasen. De uppgifter som publiceras i demokratidatabasen omfattar uppgifter om röstande i procent av röstberättigade, giltiga

valsedlars fördelning efter parti, personrösternas fördelning efter kön, mandatfördelning samt valda efter valgrund och kön. Därutöver finns uppgifter om valda till landstings- och kommunfullmäktige efter kön, ålder och födelseland.

Uppgifterna finns redovisade i avsnitten *Valstatistik* och *Förtroendevalda*.

Under *Fakta om statistiken* finns en mer ingående beskrivning av statistikens kvalitet.

Undersökning om förtroendevalda i kommuner och landsting

Syftet med undersökningen är att producera statistik över de förtroendevalda i kommuner och landsting. Statistiken ska ge en beskrivning av de förtroendevalda efter ett antal centrala bakgrundsvariabler och på så vis vara ett underlag för att bedöma de förtroendevaldas sociala representativitet. Det ska vara en framställning som är hållbar för den forskning och användning som kommer att efterfrågas under en lång tid framöver.

SCB har genomfört Undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting år 2003 och 2007. Innan dess gjordes liknande undersökningar av Svenska Kommunförbundet. Undersökningen genomförs en gång per mandatperiod och insamlingen sker året efter allmänna val. Detta på grund av att de förtroendevalda i nämnder tillträder sina poster i januari och att det tar viss tid för kommunerna och landstingen att uppdatera sin information.

De uppgifter som publiceras i demokratidatabasen omfattar uppgifter om antal förtroendevalda redovisat efter kön, förtroendevaldas fördelning efter kön, ålder och födelseland, antal förtroendeuppdrag, ordinarie och ersättare. Uppgifterna redovisas på kommun- och landstingsnivå. Mer resultat från undersökningen finns publicerade på SCB:s webbplats.

Uppgifterna finns redovisade i avsnittet *Förtroendevalda*.

Under *Fakta om statistiken* finns en mer ingående beskrivning om statistikens kvalitet.

Den lokala demokratin i kommuner och landsting

Syftet med undersökningen är att producera statistik över den lokala demokratin utveckling och funktionssätt i kommuner och landsting. Statistiken ska ge en beskrivning av kommuner och

landsting avseende organisation, intern kontroll och revision, samarbetsformer, brukarrelationer, information och service samt medborgarrelationer. Uppgifterna redovisas på kommun- och landstingsnivå.

Undersökningen om den lokala demokratin i kommuner och landsting genomförs en gång per mandatperiod. De frågor som ställs i enkäten innefattar i huvudsak frågor som rör året efter allmänna val samt nuläget (två år efter allmänna val). Detta för att kunna relatera informationen med uppgifter från allmänna valen och undersökningen om förtroendevalda.

Som framgår av beskrivningen ovan varierar referenstiden på frågorna i undersökningen om den lokala demokratin i kommuner och landsting. De kan avse innevarande år, föregående år samt föregående mandatperiod. I tabellerna anges vilken tidsperiod uppgifterna avser.

Uppgifterna finns redovisade i avsnitten *Organisation och samarbetsformer*, *Medborgarinformation och demokratiseringar*, *Medborgardialog*, *Medborgarinitiativ* och *Revision*.

Under *Fakta om statistiken* finns en mer ingående beskrivning om statistikens kvalitet.

Rapportens disposition och innehåll

Rapporten är i stort sett strukturerad enligt den uppdelning av nyckeltal som görs i Demokratidatabasen. Rapporten innehåller därutöver en del information som inte finns lagrad i databasen.

Ett kapitel är ägnat åt kommunerna och ett åt landstingen. I slutet av rapporten finns ett speciellt kapitel med beskrivning av statistiken.

2. Kommunerna

Valstatistik

I det här kapitlet presenteras uppgifter som har med valen till kommunfullmäktige att göra. Den statistik som presenteras kommer från SCB som är statistikansvarig myndighet för området demokrati, vilket inkluderar valstatistik.

Röstberättigade och valdeltagande

I *tabell 2.1* nedan redovisas röstberättigade, röstande och valdeltagande i valen till kommunfullmäktige år 2002 och 2006. Både antalet röstberättigade och antalet röstande ökade mellan dessa val, men då antalet röstande ökade i högre grad än antalet röstberättigade ökade även valdeltagandet.

Tabell 2.1

Antal röstberättigade, antal röstande och valdeltagande vid valen till kommunfullmäktige år 2002 och 2006

Typ av mått	2002	2006	Förändring 2002-2006
Antal röstberättigade	6 942 670	7 098 097	+155 427
Antal röstande	5 409 855	5 636 103	+226 248
Valdeltagande i %	77,9	79,4	+1,5

Röster efter parti

I *tabell 2.2* nedan redovisas röstfördelningen i valen till kommunfullmäktige 2002 och 2006 samt förändringen mellan valen både avseende antalet röster och andelen röster för respektive parti. Av tabellen framgår att moderaterna gick starkt framåt samt att övriga partier, miljöpartiet och centerpartiet ökade något. Den största minskningen står folkpartiet för, men även socialdemokraterna, vänsterpartiet och kristdemokratierna tappade andelar.

Tabell 2.2
Röstfördelning efter parti vid valen till kommunfullmäktige år 2002 och 2006. Antal och procent

Parti	Röstfördelning 2002		Röstfördelning 2006		Förändring 2002-2006	
	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %-enheter
M	932 718	17,6	1 338 995	24,3	+406 277	+6,7
C	458 138	8,6	501 377	9,1	+43 239	+0,5
Fp	609 478	11,5	449 764	8,1	-159 714	-3,4
Kd	376 591	7,1	320 027	5,8	-56 564	-1,3
Mp	227 179	4,3	269 560	4,9	+42 381	+0,6
S	1 982 672	37,3	1 909 302	34,6	-73 370	-2,7
V	437 805	8,2	330 098	6,0	-107 707	-2,2
Övriga	288 396	5,4	402 443	7,3	+114 047	+1,9
Totalt	5 312 977	100	5 521 566	100	208 589	-

Mandatfördelning

Det var totalt 13 092 mandat som fördelades mellan olika partier i valen till kommunfullmäktige år 2006. Antalet fullmäktigeledamöter i landets kommuner varierar mellan 31 och 101 ledamöter. I *tabell 2.3* nedan redovisas mandatfördelningen i valen till kommunfullmäktige 2002 och 2006.

Tabell 2.3
Mandatfördelning efter parti vid valen till kommunfullmäktige år 2002 och 2006. Antal och procent

Parti	Mandatfördelning 2002		Mandatfördelning 2006		Förändring 2002-2006	
	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %-enheter
M	2 059	17,6	2 735	20,9	676	3,3
C	1 689	8,6	1 686	12,9	-3	4,3
Fp	1 259	11,5	923	7,1	-333	-4,4
Kd	1 013	7,1	813	6,2	-200	-0,9
Mp	443	4,3	436	3,3	-7	-1,0
S	5 155	37,3	4 841	37,0	-314	-0,3
V	1 045	8,2	773	5,9	-272	-2,3
Övriga	611	5,4	885	6,8	274	1,4
Totalt	13 274	100	13 092	100		

I 219 kommuner har andra partier än de sju riksdagspartierna tagit mandat vid valen till kommunfullmäktige 2006. Totalt sett har dessa övriga partier 885 mandat.

Personröster

Genom ändring i vallagen infördes möjligheten att personrösta i 1998 års val. Det går till så att väljaren markerar (kryssar för) högst en kandidat på valsedeln. Antalet personröster kan avgöra vilka kandidater som ska ta plats för sitt parti. För att kunna bli vald till kommunfullmäktige på grundval av personröster måste en kandidat ha fått det antal personröster som motsvarar minst fem procent av partiets röster i valkretsen, dock lägst 50 röster. Det är endast personröster för partier som erhållit mandat som ingår i statistiken.

I kommunfullmäktigvalen 2006 valde cirka 28 procent av de röstande att kryssa för en kandidat, vilket kan jämföras med cirka 30 procent 2002 och cirka 35 procent 1998. I *tabell 2.4* nedan redovisas hur personrösterna fördelar sig efter kandidaternas kön. Som framgår av tabellen har andelen personröster på kvinnliga kandidater ökat något vid varje val.

Tabell 2.4

Personröster för partier som fått mandat vid valen till kommunfullmäktige år 1998, 2002 och 2006 efter kön på kandidater. Antal och procent

	1998		2002		2006	
	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %
Personröster på kvinnliga kandidater	671 278	36,9	609 085	37,4	601 280	39,3
Personröster på manliga kandidater	1 148 282	63,1	1 019 616	62,6	930 499	60,7
Totalt	1 819 560	100	1 628 701	100	1 531 779	100

Valda genom personröster och jämförelsetal

Mandat tillsätts i första hand efter antal personröster. Om ingen eller inte tillräckligt många kandidater har fått personröster över spärren tillsätts partiets platser med kandidater i den ordning som de står på valsedeln.

I *tabell 2.5* illustreras hur de personer som fått mandat i fullmäktige fördelar sig efter valgrund och kön för valen 1998, 2002 och 2006.

Som framgår av tabellen är det allt färre som blir valda genom personröster.

Tabell 2.5
Röstfördelning efter parti vid valen till kommunfullmäktige år 1998, 2002 och 2006. Procent

Parti	Andel 1998 i %	Andel 2002 i %	Andel 2006 i %
<i>Valda genom jämförelsetal:</i>			
Kvinnor	35,0	36,5	37,4
Män	43,3	44,9	46,6
<i>Valda genom personröster:</i>			
Kvinnor	6,7	5,9	4,9
Män	15,0	12,7	11,1
Totalt	100	100	100

Det är värt att notera att de fördelningar som redovisas i det här kapitlet avser valdagen, dvs. när sammanräkningen av valet avslutades. Det innebär att dessa fördelningar kan förändras när ersättare tar över mandat.

Styrande majoritet

I databasen finns en variabel benämnd styrande majoritet. Uppgiften bygger på den majoritet som kommunerna angett gällde direkt efter respektive val. I *tabell 2.6* redovisas antalet och andelen kommuner i vilka respektive parti ingår i den styrande majoriteten. För ett antal kommuner gäller att de partier de uppgivit innehar majoriteten inte har en majoritet av mandat i fullmäktige, vilket försvårar tolkningen något. Dessa uppgifter avser förhållandena direkt efter respektive val och förhållandena kan naturligtvis förändras under mandatperioden.

Det är framför allt moderaterna, centerpartiet, folkpartiet och kristdemokraterna som efter 2006 års val ingår i styrande majoriteter – det gäller i mer än hälften av kommunerna. Partierna ingår totalt sett i fler styrande majoriteter efter 2006 års val än efter både 2002 och 1998 års val.

Medelantalet partier som ingår i den styrande majoriteten är år 2006 3,3 stycken att jämföra med 3,0 år 2002 och 3,0 år 1998. Ett antal kommuner har rapporterat att det i kommunen inte går att ange

någon majoritet utan att den varierar. Dessa finns inte med i beräkningarna.

Tabell 2.6

Partier efter om de ingår i den styrande majoriteten efter valen 1998, 2002 och 2006. Antal och procent

Parti	Kommuner där partiet ingår i majoriteten 1998		Kommuner där partiet ingår i majoriteten 2002		Kommuner där partiet ingår i majoriteten 2006	
	Antal	Andel*	Antal	Andel*	Antal	Andel*
M	107	40,4	109	40,2	160	58,4
C	130	49,1	126	46,5	166	60,6
Fp	103	38,9	113	41,7	157	57,3
Kd	98	37,0	106	39,1	148	54,0
Mp	65	24,5	68	25,1	54	19,7
S	155	58,5	165	60,9	118	43,1
V	100	37,7	94	34,7	61	22,3
Övriga	39	14,7	36	13,3	47	17,2
Antal kommuner	265		271		274	

* andelen är beräknad från antalet kommuner som har uppgett en styrande majoritet

Kommunala folkomröstningar

I enkäten ställdes frågan "Förekom det under mandatperioden 2003 – 2006 några kommunala folkomröstningar i kommunen?". Av de 287 kommuner som besvarade enkäten hade kommunala folkomröstningar förekommit i 26 kommuner, varav det i tre kommuner förekommit två stycken medan det i övriga 23 förekommit en kommunal folkomröstning.

Tabell 2.7

Kommunala folkomröstningar efter mandatperiod 1999-2002 och 2003-2006. Antal

	Mandatperiod 1999-2002	Mandatperiod 2003-2006
Inga folkomröstningar	278	261
1 folkomröstning	11	23
2 folkomröstningar	0	3
Totalt	289	287

Förtroendevalda

I det här avsnittet redovisas dels uppgifter från SCB:s valstatistik, dels uppgifter från undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting. För mer information om definitioner se avsnittet *Fakta om statistiken*.

Ledamöter i fullmäktige

I detta avsnitt redovisas hur ledamöterna i fullmäktige fördelas efter kön, ålder och födelseland (inrikes/utrikes födda).

Med jämn könsfördelning brukar avses att andelen män respektive kvinnor i en grupp är 40 procent till 60 procent eller jämnare. Med den definitionen är det en jämn könsfördelning bland ledamöter i kommunfullmäktige i riket totalt sett. Efter 2006 års val var 42 procent av de valda kvinnor och 58 procent var män, vilket var resultatet även efter 2002 och 1998 års val.

Variationerna mellan kommunerna är emellertid stora. Det finns ingen kommun där andelen kvinnor är så hög att det klassificeras som ojämn könsfördelning, men däremot är det 96 kommuner där andelen män överstiger 60 procent.

Mandatfördelningen efter de valdas ålder vid valen till kommunfullmäktige presenteras i *tabell 2.8*.

Tabell 2.8
Mandatfördelning efter ålder vid valen till kommunfullmäktige år 2002 och 2006. Procent

	Andel erhållna mandat i %		Förändring i %- enheter
	2002	2006	
18-29 år	5,2	5,5	0,3
30-49 år	36,5	34,2	-2,3
50-64 år	49,4	48,0	-1,4
65- år	8,9	12,3	3,4
Totalt	100	100	

Andelen valda i åldersgruppen 65 år eller äldre ökade med drygt tre procentenheter i och med kommunfullmäktigvalen 2006. Av tabellen framgår att personer i åldersgruppen 18-29 år utgör 5,5 procent av ledamöterna. Antalet kommuner där denna åldersgrupp inte alls finns representerad i fullmäktige var 60 stycken efter

kommunfullmäktigvalen 2006. Det innebär en ökning sedan valen 2002 då motsvarande antal var 45 kommunfullmäktige.

Förtroendevalda

Den undersökning om förtroendevalda som genomfördes under 2007 visar på ett minskat antal förtroendevalda i Sveriges kommuner. I tabellen nedan visas dels det totala antalet förtroendevalda i kommunerna, dels det genomsnittliga antalet förtroendevalda per kommun åren 2003 och 2007.

Tabell 2.9
Antal förtroendevalda i kommunerna 2003 och 2007

	Antal förtroendevalda	Genomsnittligt antal per kommun
2003	42 226 ¹	146
2007	39 151 ²	135

1) I demokratidatabasen summerar antalet förtroendevalda till totalt 42 162. Skillnaden beror på att antalet förtroendevalda i demokratidatabasen redovisas efter kön och information om kön saknas för 64 personer.

2) Information om kön saknas för två personer.

I *tabell 2.10* redovisas könsfördelningen bland de förtroendevalda i kommunerna. Andelen kvinnor som innehar ett förtroendeuppdrag har ökat något, men männen utgör fortfarande en majoritet av de förtroendevalda.

Tabell 2.10
Förtroendevalda i kommunerna efter kön år 2003 och 2007. Procent

	Andel förtroendevalda i %	
	2003	2007
Kvinnor	40,6	41,6
Män	59,4	58,4
Totalt	100	100

I *tabell 2.11* nedan redovisas åldersfördelningen bland de förtroendevalda i kommunerna. Som framgår är det relativt få unga bland de förtroendevalda och andelen förtroendevalda som är 65 år eller äldre har ökat.

Tabell 2.11
Förtroendevalda i kommunerna efter ålder
år 2003 och 2007. Procent

	Andel förtroendevalda i %	
	2003	2007
18-29 år	7,1	7,2
30-49 år	34,8	32,6
50-64 år	45,4	43,3
65- år	12,7	16,9
Totalt	100	100

Av *tabell 2.12* nedan kan man utläsa att fördelningen mellan inrikes och utrikes födda bland de förtroendevalda är 92 mot 8 procent år 2007. Andelen utrikes födda har ökat något.

Tabell 2.12
Förtroendevalda i kommunerna efter födelseland
år 2003 och 2007. Procent

	Andel förtroendevalda i %	
	2003	2007
Inrikes födda	92,4	91,6
Utrikes födda	7,6	8,4
Totalt	100	100

Förtroendeuppdrag

Den undersökning om förtroendevalda som genomfördes under 2007 visar även på ett minskat antal förtroendeuppdrag i Sveriges kommuner. I *tabell 2.13* redovisas antalet förtroendeuppdrag i kommunerna för åren 1999, 2003 och 2007. Antalet förtroendeuppdrag i kommunerna uppgår år 2007 till 63 455 stycken medan antalet förtroendevalda uppgår till 39 151 personer.

Tabell 2.13
Antal förtroendeuppdrag i kommunerna år 1999, 2003 och 2007

	Antal uppdrag		
	1999	2003	2007
Ordinarie	37 724	36 900	36 255
Ersättare	30 750	29 704	27 195
Totalt	68 474	66 604	63 455

Källor: Hagevi 1999; Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007. År 2007 har ingen position angivits för fem vakanta förtroendeuppdrag.

Ordförandeposter i fullmäktige och kommunstyrelse

Information om könsfördelningen bland kommunfullmäktiges och kommunstyrelsers ordföranden har hämtats från Undersökningen om förtroendevalda. I *tabell 2.14* redovisas hur ordförandeposterna i kommunfullmäktige fördelas efter kön.

Tabell 2.14

Kvinnor respektive män som innehar ordförandepost i kommunfullmäktige år 1998, 2002 och 2006. Procent

	Andel kommuner 1998 i %	Andel kommuner 2002 i %	Andel kommuner 2006 i %
Kvinnlig ordförande i kommunfullmäktige	30,1	32,1	32,4
Manlig ordförande i kommunfullmäktige	69,9	67,9	67,6
Totalt	100	100	100

Kommentar: för åren 1998 och 2002 är uppgifterna hämtade från Sveriges statskalender och avser 1 november valåret. 2006 års uppgifter baseras på undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting som genomfördes under 2007.

Även om andelen kvinnor ökat marginellt efter 2002 års val är det fortfarande en klar majoritet av ordförandeposterna i fullmäktigeförsamlingarna som innehas av män. Motsvarande uppdelning för ordförandeposter i kommunstyrelser återfinns i *tabell 2.15*. Här är könsskillnaden större än i kommunfullmäktige, men skillnaden minskade något i och med 2006 års val.

Tabell 2.15

Kvinnor respektive män som innehar ordförandepost i kommunstyrelser år 1998, 2002 och 2007. Procent

	Andel kommuner 1998 i %	Andel kommuner 2002 i %	Andel kommuner 2007 i %
Kvinnlig ordförande i kommunstyrelsen	22,8	21,0	27,2
Manlig ordförande i kommunstyrelsen	77,2	79,0	72,8
Totalt	100	100	100

Kommentar: för åren 1998 och 2002 är uppgifterna hämtade från Sveriges statskalender och avser 1 november valåret. 2007 års uppgifter baseras på undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting som genomfördes under 2007.

Organisation och samarbetsformer

Kommundelsnämnder

I början av mandatperioden 1999-2002 fanns geografiskt heltäckande uppdelning i kommunaldelsnämnder i 13 kommuner. År 2003 uppgav sju kommuner att de hade en heltäckande uppdelning i kommunaldelsnämnder. Till 2008 har antalet minskat ytterligare till fem kommuner. Se *tabell 2.16* nedan.

Tabell 2.16
Kommundelsorganisation i kommunerna 1999, 2003 och 2008. Antal

	Antal kommuner		
	1999	2003	2008
En heltäckande kommunaldelsorganisation	13	7	5
En eller flera kommunaldelsnämnder, men ej heltäckande	6	8	8
Inga kommunaldelsnämnder	270	274	274
Totalt	289	289	287

Opolitiska styrelser

Kommunerna kan utse en styrelse där ledamöterna väljs på annan grund än politisk tillhörighet. År 2008 är det nära nio procent av kommunerna som har så kallade opolitiska styrelser. Motsvarande andelar var år 2003 fem procent och år 2001 sju procent. Såsom frågan är formulerad innefattas inte lokala skolstyrelser med elev- och föräldramedverkan.

Gemensamma nämnder

År 2008 är det 45 procent av kommunerna som samverkar i gemensam nämnd med annan kommun eller landsting. Motsvarande andel uppgick till 25 procent 2003 och 23 procent år 1999.

Tabell 2.17
Samverkan i gemensam nämnd bland kommunerna år 1999, 2003 och 2008. Procent

	Andel kommuner i %		
	1999	2003	2008
Samverkar i gemensam nämnd	22,7	24,9	45,1
Samverkar ej i gemensam nämnd	77,3	75,1	54,9
Totalt	100	100	100

Kommunalförbund

År 2008 är det 246 kommuner eller 86 procent som uppger att de ingår i något kommunalförbund. Av dessa 246 ingår 108 kommuner i ett kommunalförbund, 87 kommuner ingår i två, 38 kommuner i tre och resterande tolv ingår i fyra eller fem kommunalförbund.

Andelen kommuner som ingår i kommunalförbund har ökat över tid. År 2002 var andelen 79 procent och år 1999 var andelen 63 procent av kommunerna.

Offentligt privat partnerskap (OPP)

År 2008 är det 35 procent (101 stycken) av kommunerna som uppger att de har ett offentligt privat partnerskap med exempelvis näringsliv och organisationer för samverkan kring utvecklingsfrågor. Offentligt privat partnerskap kan vara avtalsgrundat eller institutionellt partnerskap mellan kommun, näringsliv och/eller organisationer. Frågan om offentligt privat partnerskap ställdes för första gången år 2008.

Samarbete med EU-medel

I 2008 års undersökning är det 49 procent av kommunerna (141 stycken) som uppger att de deltar i nationsgränsöverskridande samverkan som finansieras med EU-medel. Frågan ställdes för första gången år 2008.

Medborgarinformation och demokratiseringar

Information på hemsidor

I vilken utsträckning använder sig kommunerna av Internet för att nå ut till sina invånare med viss information/vissa tjänster? I *tabell 2.18* redovisas andelen kommuner som har vissa tjänster eller viss information tillgänglig på kommunens hemsida.

De flesta kommuner har lagt ut såväl protokoll från fullmäktiges sammanträden som kalendarium över fullmäktiges kommande sammanträden på Internet. Tre fjärdedelar av kommunerna har gjort det möjligt att kontakta förtroendevalda som sitter i fullmäktige, exempelvis genom utlagda e-postadresser.

Tabell 2.18

Kommuner som har vissa tjänster eller viss information tillgänglig på kommunens hemsida år 2003 och 2008. Procent

	2003	2008
Kalendarium över kommunfullmäktiges kommande sammanträden	91,1	97,6
Protokoll från kommunfullmäktiges sammanträden	87,4	97,9
Debattforum med möjlighet att läsa och skriva inlägg	39,2	27,4
Möjlighet att lämna synpunkter/klagomål på kommunens service	..	67,5
Möjlighet att skicka meddelanden till förtroendevalda som sitter i fullmäktige	59,1	74,0

Klagomålshantering

Huruvida det finns en fastställd rutin för klagomålshantering har undersökts och år 2008 är det 55 procent av kommunerna som uppger att det i kommunen finns en fastställd rutin för att samla in och hantera klagomål över kommunens service. Motsvarande andel var 32 procent år 2003 och 12 procent år 2001.

Sammanträden i fullmäktige

År 2007 hade landets kommuner i genomsnitt nio kommunfullmäktigesammanträden, som lägst var antalet sammanträden fyra till antalet och som högst 16. År 2002 var antalet sammanträden i genomsnitt tio. Antalet sammanträden varierade då med som minst fyra och som mest 20 stycken sammanträden.

En del kommuner har TV- och radiosändningar från sina sammanträden för att öka möjligheten till insyn för invånarna. I *tabell 2.19* redovisas andelen kommuner med TV-, radio- eller webbsändningar från fullmäktigesammanträden för åren 1998, 2002 och 2006. Andelen kommuner där TV- eller radiosändningar sker från åtminstone något fullmäktigesammanträde har ökat något.

Tabell 2.19

Kommuner efter om TV-, radio- eller webbsändningar från fullmäktigesammanträden förekommit år 1998, 2002 och 2007. Procent

	Andel i %		
	1998	2002	2006
Sändningar förekom varje gång	36,9	41,0	40,8
Sändningar förekom vissa gånger	8,0	4,2	7,0
Sändningar förekom inte	55,1	54,9	52,3
Totalt	100	100	100

Tjänstegaranti/servicedeklaration

Tjänstegarantier/servicedeklarationer kan ses som ett förtydligande av kommunens ansvar som både utgör ett löfte och en upplysning för kommuninvånarna om vilken service de kan förvänta sig.

År 2008 är det 44 procent av kommunerna som uppger att det finns "tjänstegarantier" eller "servicedeklarationer" där kommunens service redovisas. Det är 16 procent av kommunerna som har tjänstegarantier/servicedeklarationer inom samtliga förvaltningar och 28 procent som har det inom vissa förvaltningar.

År 2003 var det ca 16 procent av kommunerna som uppgav att det i kommunen fanns en "servicedeklaration" eller en "serviceförbindelse" som redovisar kommunens service inom kommunens förvaltningar.

Medborgarkontor

En del kommuner använder sig av så kallade medborgarkontor för att förenkla kontakterna mellan medborgare och myndigheter samt för att göra det lättare för allmänheten att få tillgång till samhällets service och svar på frågor. År 2008 är det 22 procent av kommunerna som har åtminstone ett medborgarkontor. Motsvarande andel år 2003 var 21 och år 2001 omkring 19 procent.

Av de kommuner som år 2008 uppger att de har medborgarkontor har merparten mellan ett och fem stycken.

Råd

Ett stort antal kommuner använder sig av råd inom olika invånargrupper. I *tabell 2.20* nedan redovisas antalet kommuner som år 2007 använt sig av olika råd.

Tabell 2.20

Kommuner som under år 2007 använt sig av råd med ungdomar, äldre, funktionshindrade, personer med utländsk bakgrund eller andra grupper av medborgare. Antal

	Antal kommuner	Bortfall
Ungdomar	148	40
Äldre	249	13
Funktionshindrade	246	16
Personer med utländsk bakgrund	17	101
Annan grupp av medborgare	35	152

Som framgår av tabellen finns ett stort partiellt bortfall för den här frågan, och det är svårt att avgöra om bortfallet beror på att de personer i kommunerna som besvarat enkäten saknar kännedom och därför lämnar frågan obesvarad, eller om bortfallet ska tolkas som om att råden inte finns.

Demokratiarbete – medel, funktion och redovisning

År 2008 uppgav 24 procent av kommunerna att de hade medel särskilt avsatta för arbete med demokratifrågor. Motsvarande andel var 21 procent både år 2001 och 2003.

Det är 37 procent av kommunerna som år 2008 uppger att det i kommunen finns ett politiskt organ som särskilt arbetar med demokratifrågor. En liknande frågeställning fanns med i tidigare undersökningar men då något bredare i sin formulering. Det som då efterfrågades var om det i kommunen fanns någon särskild person, funktion eller beredning för att arbeta med demokratifrågor. År 2003 var det 43 procent av kommunerna som uppgav sig ha detta och år 2001 var motsvarande andel 42 procent.

Det var 25 kommuner som genomförde en demokratiredovisning under år 2007. Motsvarande uppgift var 21 kommuner år 2002.

Medborgardialog

Medborgarundersökningar

År 1998 anordnade 47 procent av kommunerna någon medborgar- eller brukarundersökning. Motsvarande andel för år 2002 var 43 procent.

I undersökningen som genomfördes år 2008 efterfrågades enbart uppgifter om kommunerna genomfört någon/några medborgarundersökningar och det var under år 2007 nästan hälften, 49 procent, av kommunerna som hade genomfört någon/några medborgarundersökningar.

Offentliga utfrågningar

Med en offentlig utfrågning menas ett möte mellan företrädare för kommunen (tjänstemän eller politiker) och kommuninvånare där samtliga invånare har närvaro- och yttranderätt.

År 2007 var det 37 procent av kommunerna som anordnade offentliga utfrågningar ("hearings"). Motsvarande andel år 2002 var 34 procent och år 1998 36 procent.

Öppna nämndsammanträden

Varje kommun har rätt att bestämma om man vill ha sina nämndsammanträden öppna för allmänheten. År 2007 var det åtta procent av kommunerna som uppgav att öppna nämndsammanträden förekommit i samtliga nämnder och 37 procent av kommunerna uppgav att det förekommit i vissa nämnder. År 2002 var motsvarande andelar tio respektive 33 procent.

Tabell 2.21

Öppna nämndsammanträden i kommunerna år 2002 och 2007. Procent

	2002	2007
Förekom i alla nämnder	9,7	7,7
Förekom i vissa nämnder	33,3	36,9
Förekom inte	56,9	55,4
Totalt	100	100

Medborgarinitiativ

Folkinitiativ

Om fem procent av de röstberättigade kommuninvånarna begär en folkomröstning i en viss fråga måste fullmäktige pröva frågan. Det är alltid fullmäktige som beslutar om en folkomröstning ska hållas samt beslutar vilken fråga som ska stå på valsedeln. Dessa kommunala folkomröstningar är alltid rådgivande. I *tabell 2.22* redovisas andelen kommuner där folkinitiativ om kommunala folkomröstningar inkommit från allmänheten under mandatperioderna 1999-2002 och 2003-2006.

Tabell 2.22

Kommuner efter om folkinitiativ har kommit in under mandatperioden 1999-2002 och 2003-2006. Procent

	Andel kommuner i %	
	1999-2002	2003-2006
Folkinitiativ har inkommit	15,8	19,9
Folkinitiativ har inte inkommit	84,2	80,1
Totalt	100	100

Förekomsten av folkinitiativ har ökat något från att under 1999-2002 förekomma i 16 procent av kommunerna till 20 procent av kommunerna under 2003-2006. Antalet folkinitiativ som inkommit till en kommun är som högst två stycken för båda perioderna. För mandatperioden 1999-2002 är det sex kommuner som uppgett att ett folkinitiativ som kommit in också lett till en folkomröstning. Motsvarande antal för 2003-2006 är också sex kommuner.

Medborgarförslag

Sedan den 1 juli 2002 har kommunfullmäktige möjlighet att besluta om att införa medborgarförslag. Medborgarförslag innebär en rätt för den som är folkbokförd i en kommun att väcka ärenden i fullmäktige. Genom denna förslagsrätt ges medborgare möjlighet att påverka den lokala politikens utformning direkt. Det var åtta procent av kommunerna som införde denna möjlighet redan under år 2002. År 2008 uppger omkring 66 procent av kommunerna att allmänheten har möjlighet att lämna medborgarförslag.

Brukarrelationer

Självförvaltningsorgan

Kommunala nämnder kan ge ett självförvaltningsorgan under nämnden i uppdrag att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution. År 2003 uppgav nio procent av kommunerna att de hade åtminstone något självförvaltningsorgan. Motsvarande uppgift för år 2007 var tio procent. Av de kommuner som har uppgett förekomsten av självförvaltningsorgan har flertalet kommuner en eller två stycken.

Brukarkooperativ

Genom brukarkooperativ kan kommunen överlåta ansvaret för den direkta verksamheten till brukarna. Övertagandet sker regelmässigt genom avtal som reglerar sådant som ekonomiska villkor, kvalitet och tillgänglighet.

Det var 41 procent av kommunerna som under år 2007 hade brukarkooperativ inom det kommunala ansvarsområdet. År 2002 var motsvarande andel 48 procent och år 1998 ca 48 procent. Det är främst inom förskolan som brukarkooperativ förekommer.

Valfrihetssystem

Med valfrihetssystem avses ett system med valfrihet där brukarnas val står i fokus. Det vill säga ett konkurrensneutralt system i vilket kommunen svarar för finansiering (exempelvis via check) oberoende av vem som ansvarar för den operativa driften av verksamheten.

År 2007 var det drygt 20 procent av kommunerna som hade någon form av valfrihetssystem. En liknande fråga ställdes om former av kund- eller brukarvals-system i tidigare undersökningar och under 2002 var det nio procent av kommunerna som tillämpade detta i någon form. Motsvarande andel för år 1998 var sju procent.

Revision

I *tabell 2.23* redovisas andelen kommuner där revisionens ordförande utses ur minoriteten respektive majoriteten. Som framgår av tabellen har andelen kommuner där revisionens ordförande har utsetts av minoriteten ökat mellan år 1999 och 2008.

Tabell 2.23
Kommuner där revisionens ordförande utses ur minoriteten
respektive majoriteten år 1999, 2002 och 2008. Procent

	Andel kommuner i %		
	1999	2003	2008
Revisionens ordförande utses ur fullmäktiges minoritet	61,3	71,8	77,4
Revisionens ordförande utses ur fullmäktiges majoritet	38,7	28,2	22,6
Totalt	100	100	100

3. Landstingen

Detta kapitel inkluderar såväl landsting som regioner.

Valstatistik

I det här kapitlet presenteras uppgifter som har med valen till landstingsfullmäktige att göra. Den statistik som presenteras kommer från SCB som är statistikansvarig myndighet för området demokrati, vilket inkluderar valstatistik.

Röstberättigade och valdeltagande

I *tabell 3.1* nedan redovisas röstberättigade, röstande och valdeltagande i valen till landstingsfullmäktige år 2002 och 2006. Både antalet röstberättigade och antalet röstande ökade mellan dessa val, men eftersom antalet röstande ökade mer än antalet röstberättigade ökade valdeltagandet.

Tabell 3.1

Antal röstberättigade, antal röstande och valdeltagande vid valen till landstingsfullmäktige år 2002 och 2006

Typ av mått	2002	2006	Förändring 2002-2006
Antal röstberättigade	6 897 918	7 052 595	+154 677
Antal röstande	5 343 961	5 559 749	+215 788
Valdeltagande, i %	77,5	78,8	+1,3

Röster efter parti

I *tabell 3.2* nedan redovisas röstfördelningen i valen till landstingsfullmäktige 2002 och 2006 samt förändringen mellan valen både avseende antalet och andelen röster för respektive parti. Av tabellen framgår att moderaterna gick starkt framåt även i landstingsfullmäktigvalen samt att övriga partier, centerpartiet och miljöpartiet ökade något. Folkpartiet och socialdemokraterna tappade stort men även vänsterpartiet och kristdemokraterna gick tillbaka.

Tabell 3.2
Röstfördelning efter parti vid valen till kommunfullmäktige år 2002 och 2006. Antal och procent

Parti	Röstfördelning 2002		Röstfördelning 2006		Förändring 2002-2006	
	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %-enheter
M	867 804	16,6	1 331 290	24,6	+463 486	+8,0
C	365 128	7,0	427 108	7,9	+61 980	+0,9
Fp	629 287	12,0	440 526	8,1	-188 761	-3,9
Kd	428 804	8,2	360 183	6,7	-68 621	-1,6
Mp	204 169	3,9	256 547	4,7	+52 378	+0,8
S	2 011 334	38,5	1 888 256	34,9	-123 078	-3,6
V	438 136	8,4	332 791	6,1	-105 345	-2,2
Övriga	282 714	5,4	379 039	7,0	+96 325	+1,6
Totalt	5 227 376	100	5 415 740	100	188 364	-

Mandatfördelning

Det var totalt 1 656 mandat som fördelades mellan olika partier i valen till landstingsfullmäktige år 2006. Antalet fullmäktigeledamöter i landets landsting varierar mellan 45 och 149 ledamöter. Av *tabell 3.3* nedan redovisas mandatfördelningen i valen till landstingsfullmäktige 2002 och 2006.

Tabell 3.3
Mandatfördelning efter parti vid valen till landstingsfullmäktige år 2002 och 2006. Antal och procent

Parti	Mandatfördelning 2002		Mandatfördelning 2006		Förändring 2002-2006	
	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %-enheter
M	253	15,3	376	22,7	123	7,4
C	139	8,4	156	9,4	17	1,0
Fp	187	11,3	129	7,8	-58	-3,5
Kd	141	8,5	116	7,0	-25	-1,5
Mp	55	3,3	68	4,1	13	0,8
S	682	41,2	631	38,1	-51	-3,1
V	145	8,8	107	6,5	-38	-2,3
Övriga	54	3,3	73	4,4	19	1,1
Totalt	1 656	100	1 656	100		

I tolv landsting har andra partier än de sju riksdagspartierna erövrat mandat vid valen till landstingsfullmäktige 2006. Totalt sett har dessa övriga partier 73 mandat. Motsvarande uppgift för 2002 års landstingsfullmäktigval var sju landsting och 54 mandat.

Personröster

Genom ändring i vallagen infördes möjligheten att personrösta i 1998 års val. Det går till så att väljaren markerar (kryssar för) högst en kandidat på valsedeln. Antalet personröster kan avgöra vilka kandidater som ska ta plats för sitt parti. För att kunna bli vald till landstingsfullmäktige på grundval av personröster måste en kandidat ha fått det antal personröster som motsvarar minst fem procent av partiets röster i valkretsen, dock lägst 100 röster. Det är endast personröster för partier som erhållit mandat som ingår i statistiken.

I valen till landstingsfullmäktige 2006 valde cirka 22 procent av de röstande att kryssa för en kandidat, vilket kan jämföras med cirka 25 procent 2002 och cirka 29 procent 1998. I *tabell 3.4* redovisas hur dessa personröster fördelar sig efter kandidaternas kön.

Tabell 3.4

Personröster för partier som fått mandat vid valen till landstingsfullmäktige år 1998, 2002 och 2006 efter kön på kandidater. Antal och procent

	1998		2002		2006	
	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %	Antal	Andel i %
Personröster på kvinnliga kandidater	669 295	46,6	608 413	48,6	537 389	48,3
Personröster på manliga kandidater	767 902	53,4	643 961	51,4	575 685	51,7
Totalt	1 437 197	100	1 252 374	100	1 113 074	100

Valda genom personröster och jämförelsetal

Mandat tillsätts i första hand efter antal personröster. Om ingen eller inte tillräckligt många kandidater har fått personröster över spärren tillsätts partiets platser med kandidater i den ordning som de står på valsedeln.

I *tabell 3.5* illustreras hur de personer som fått mandat i fullmäktige fördelar sig efter valgrund och kön för valen 1998, 2002 och 2006. Som framgår av tabellen är det allt färre som blir valda genom personröster.

Tabell 3.5
Röstfördelning efter parti vid valen till landstingsfullmäktige år 1998, 2002 och 2006. Procent

Parti	Andel 1998 i %	Andel 2002 i %	Andel 2006 i %
<i>Valda genom jämförelsetal:</i>			
Kvinnor	28,6	31,0	35,4
Män	31,8	34,2	38,2
<i>Valda genom personröster:</i>			
Kvinnor	19,6	16,3	12,3
Män	20,0	18,4	14,1
Totalt	100	100	100

Styrande majoritet

I databasen finns en variabel benämnd styrande majoritet. Uppgiften bygger på den majoritet som landstingen angett gällde efter respektive val. I *tabell 3.6* redovisas antalet och andelen landsting i vilka respektive parti ingår i den styrande majoriteten. För ett antal landsting gäller att de partier de uppgivit ha majoriteten inte har en majoritet av mandaten i fullmäktige vilket försvårar tolkningen något. Dessa uppgifter avser förhållandena direkt efter respektive val och förhållandena kan naturligtvis förändras under mandatperioden.

Tabell 3.6
Partier efter om de ingår i den styrande majoriteten efter valen år 1998, 2002 och 2006. Antal och procent

Parti	Landsting där partiet ingår i majoriteten 1998		Landsting där partiet ingår i majoriteten 2002		Landsting där partiet ingår i majoriteten 2006	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
M	4	20	3	16	7	37
C	5	25	6	32	8	42
Fp	4	20	4	21	8	42
Kd	4	20	3	16	7	37
Mp	7	35	8	42	9	47
S	16	80	16	84	12	63
V	14	70	13	68	10	53
Övriga	1	5	1	5	2	11

Kommunala folkomröstningar

Det är inget landsting som uppger att det under mandatperioden 2003-2006 förekom några folkomröstningar. Samma gällde för mandatperioden 1999-2002.

Förtroendevalda

I det här avsnittet redovisas dels uppgifter från SCB:s valstatistik, dels uppgifter från undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting. För mer information om definitioner se avsnitt *Fakta om statistiken*.

Ledamöter i fullmäktige

I detta avsnitt redovisas hur ledamöterna i fullmäktige fördelas efter kön, ålder och födelseland (inrikes/utrikes födda).

Med jämn könsfördelning brukar avses att andelen män respektive kvinnor i en grupp är 40 procent till 60 procent eller jämnare. Med den definitionen är det en jämn könsfördelning bland ledamöter i landstingsfullmäktige i riket totalt sett. Efter 2006 års val var 48 procent kvinnor och 52 procent män att jämföra med 47 respektive 53 efter 2002 års val och 48 respektive 52 procent efter 1998 års val.

Det finns inte något enskilt landsting där könsfördelningen klassificeras som ojämn könsfördelning. Andelen män är dock högre än andelen kvinnor i 15 av landets 20 landsting.

Mandatfördelningen efter de valdas ålder vid valen till landstingsfullmäktige presenteras i *tabell 3.7*. Andelen valda i åldersgruppen 65 år eller äldre ökade med nära tre procentenheter i och med landstingsfullmäktigvalen 2006.

Tabell 3.7
Mandatfördelning efter ålder vid valen till landstingsfullmäktige år 2002 och 2006. Procent

	Andel erhållna mandat i %		Förändring i %- enheter
	2002	2006	
18-29 år	4,5	4,0	-0,5
30-49 år	31,4	30,4	-1,0
50-64 år	55,7	54,3	-1,4
65- år	8,3	11,2	+2,9
Totalt	100	100	-

Förtroendevalda

Den undersökning om förtroendevalda som genomfördes under 2007 visar på ett minskat antal förtroendevalda i Sveriges landsting. I tabellen nedan visas dels det totala antalet förtroendevalda i landstingen.

Tabell 3.8
Antal förtroendevalda i landstingen år 2003 och 2007

Antal förtroendevalda	
2003	4 710
2007	4 504

I demokratidatabasen summerar antalet förtroendevalda år 2003 till totalt 4 678. Skillnaden mellan uppgifterna beror på information om kön saknas för 32 personer.

I *tabell 3.9* redovisas könsfördelningen bland de förtroendevalda i landstingen. Av tabellen framgår att det inte har skett några förändringar i fördelningen mellan 2003 och 2007.

Tabell 3.9
Förtroendevalda i landstingen efter kön år 2003 och 2007. Procent

	Andel förtroendevalda i %	
	2003	2007
Kvinnor	48,1	48,1
Män	51,9	51,9
Totalt	100	100

I *tabell 3.10* nedan redovisas åldersfördelningen bland de förtroendevalda i landstingen. Som framgår av tabellen ökade andelen förtroendevalda i grupperna 18-29 och 65 år eller äldre.

Tabell 3.10
Förtroendevalda i landstingen efter ålder 2003 och 2007. Procent

	Andel förtroendevalda i %	
	2003	2007
18-29 år	4,9	5,5
30-49 år	31,2	29,6
50-64 år	52,5	50,8
65- år	11,4	14,2
Totalt	100	100

I *tabell 3.11* nedan kan man utläsa att fördelningen mellan inrikes och utrikes födda bland de förtroendevalda är 92 mot 8 procent. Andelen utrikes födda är oförändrad från år 2003.

Tabell 3.11
Förtroendevalda i landstingen efter inrikes/utrikes födda bakgrund mandatperioden 2003 och 2007. Procent

	Andel förtroendevalda i %	
	2003	2007
Inrikes födda	92,3	92,1
Utrikes födda	7,7	7,9
Totalt	100	100

Förtroendeuppdrag

Den undersökning om förtroendevalda som genomfördes under 2007 visar även på ett minskat antal förtroendeuppdrag i Sveriges landsting. I *tabell 3.12* redovisas antalet förtroendeuppdrag i landstingen för åren 2003 och 2007. Antalet förtroendeuppdrag i landstingen uppgår år 2007 till 6 999 stycken och antalet förtroendevalda uppgår till 4 504 personer.

Tabell 3.12
Antal förtroendeuppdrag i landstingen mandatperioden 2003 och 2007

	Antal uppdrag	
	2003	2007
Ordinarie	3 828	3 755
Ersättare	3 501	3 244
Totalt	7 329	6 999

Ordförandeposter i fullmäktige och landstingsstyrelse

I *tabell 3.13* redovisas hur ordförandeposterna i landstingsfullmäktige fördelas efter kön. Av tabellen framgår att antalet kvinnor som innehar en ordförandepost i landstingsfullmäktige sjönk i och med 2006 års val.

Tabell 3.13
Kvinnor resp. män som innehar ordförandepost i landstingsfullmäktige år 1998, 2002 och 2007. Antal

	Antal landsting år 1998	Antal landsting år 2002	Antal landsting år 2007
Kvinnlig ordförande i landstingsfullmäktige	8	9	4
Manlig ordförande i landstingsfullmäktige	12	11	16
Totalt	20	20	20

Kommentar: för åren 1998 och 2002 är uppgifterna hämtade från Sveriges statskalender och avser 1 november valåret. 2007 års uppgifter baseras på undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting som genomfördes under 2007.

Motsvarande uppdelning för ordförandeposter i landstingsstyrelser återfinns i *tabell 3.14*. Könsskillnaderna i fördelningen av ordförandeposter är mindre för styrelserna än för fullmäktige och de har stadigt minskat efter varje val.

Tabell 3.14
Kvinnor resp. män som innehar ordförandepost i landstingsstyrelser år 1998, 2002 och 2007. Antal

	Antal landsting år 1998	Antal landsting år 2002	Antal landsting år 2007
Kvinnlig ordförande i landstingsstyrelsen	4	5	7
Manlig ordförande i landstingsstyrelsen	16	15	13
Totalt	20	20	20

Kommentar: för åren 1998 och 2002 är uppgifterna hämtade från Sveriges statskalender och avser 1 november valåret. 2007 års uppgifter baseras på undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting som genomfördes under 2007.

Organisation och samarbetsformer

Professionella styrelser

Landstingen kan utse en styrelse där ledamöterna väljs på annan grund än politisk tillhörighet. År 1999 uppgav två landsting att de använde sig av professionella styrelser. Motsvarande antal år 2003 är tre landsting och år 2008 är antalet fyra landsting.

Gemensamma nämnder

År 2001 och 2003 uppgav ungefär hälften av landstingen att de delar en nämnd med ett annat landsting eller en kommun. Andelen har därefter ökat till nära 90 procent år 2007.

Kommunalförbund

År 2008 är det 15 landsting som uppger att de ingår i något kommunalförbund. Av dessa 15 ingår fem landsting i ett kommunalförbund, tre landsting ingår i två, fyra landsting i 3-5 och resterande tre ingår i sex eller sju kommunalförbund.

Antalet landsting som ingår i kommunalförbund har ökat över tid. År 2002 var det tolv och år 1999 var det tre landsting.

Offentligt privat partnerskap (OPP)

År 2008 är det fyra stycken landsting som uppger att de deltar i offentligt privat partnerskap med näringsliv eller organisation för samverkan kring utvecklingsfrågor. Offentligt privat partnerskap kan vara avtalsgrundat eller institutionellt partnerskap mellan landsting, näringsliv och/eller organisationer. Frågan om offentligt privat partnerskap ställdes för första gången år 2008.

Samarbete med EU-medel

År 2008 är det tolv stycken landsting som uppger att de har nationsgränsöverskridande samverkan som finansieras med EU-medel. Frågan ställdes för första gången år 2008.

Vårdavtal med vårdgivare i privat regi

Landstinget kan sluta vårdavtal med sjukhus, vårdcentraler eller läkare för verksamhet som inte drivs i egen regi. I *tabell 3.15* redovisas antalet landsting med vårdavtal.

Tabell 3.15

Antal landsting som har vårdavtal med sjukhus, vårdcentraler och läkare år 2001, 2003 och 2008

Vårdavtal finns	Antal landsting år 2001	Antal landsting år 2003	Antal landsting år 2008
Sjukhus	4	8	6
Vårdcentraler	13	17	16
Läkare	18	19	17

Medborgarinformation och demokratiseringar

Information på hemsidor

I vilken utsträckning använder sig landstingen av Internet för att nå ut till sina invånare med viss information/vissa tjänster? I tabell 3.16 redovisas antalet landsting som har vissa tjänster eller viss information tillgänglig på landstingets hemsida.

Tabell 3.16

Landsting som har vissa tjänster eller viss information tillgänglig på landstingets hemsida år 2003 och 2007. Antal

	Antal landsting där det finns tillgängligt	
	2003	2008
<i>Tjänster eller information:</i>		
Kalendarium över landstingsfullmäktiges kommande sammanträden	19	19
Protokoll från landstingsfullmäktiges sammanträden	19	19
Debattforum med möjlighet att läsa och skriva inlägg	7	7
Möjlighet att lämna synpunkter/klagomål på landstingets service	-	10
Möjlighet att skicka meddelanden till förtroendevalda som sitter i fullmäktige	17	16

I samtliga av de 19 landsting som besvarade enkäten finns år 2008 såväl kalendarium över fullmäktiges kommande sammanträden som protokoll från fullmäktiges sammanträden tillgängliga via Internet. De flesta landsting har även lagt ut e-postadresser till de förtroendevalda i fullmäktige. Hälften av landstingen har möjliggjort för sina invånare att lämna synpunkter och klagomål på landstingets service via webben. Över en tredjedel har på hemsidan ett debattforum med möjligheter att läsa och skriva inlägg. Av tabellen framgår även att det inte har skett några större förändringar mellan 2003 och 2008.

Klagomålshantering

Huruvida det finns en fastställd rutin för klagomålshantering har undersökts och år 2008 är det elva landsting som uppger att det finns en rutin för att samla in och hantera klagomål. Motsvarande uppgifter var sju landsting år 2003 och sex landsting år 2001.

Sammanträden i fullmäktige

År 2007 sammanträdde landets landstingsfullmäktige i genomsnitt sex gånger per år. Antalet sammanträden varierade mellan fyra och tolv stycken. Motsvarande uppgifter för år 2002 är i genomsnitt sex sammanträden och år 1998 i genomsnitt fem sammanträden per år.

En del landsting har TV-, radio- eller webbsändningar från sina sammanträden. I *tabell 3.17* redovisas antalet landsting där TV-, radio- eller webbsändningar från fullmäktigesammanträden förekommit under år 1998, 2002 och 2007. Av tabellen går det att utläsa att antalet landsting som sänder från sina fullmäktigesammanträden har ökat över perioden. År 2007 var det elva landsting som sände från samtliga sammanträden och två landsting som sände från vissa sammanträden.

Tabell 3.17

Landsting efter om TV-, radio- eller webbsändningar från fullmäktigesammanträden förekommit år 1998, 2002 och 2007. Antal

	Antal landsting		
	1998	2002	2007
Sändningar förekom varje gång	4	6	11
Sändningar förekom vissa gånger	1	2	2
Sändningar förekom inte	14	12	6
Totalt	19	20	19

Tjänstegarantier/servicedeklaration

Tjänstegarantier/servicedekclarationer kan ses som ett förtydligande av landstingets ansvar som både utgör ett löfte och en upplysning för landstingsinvånarna om vilken service de kan förvänta sig. År 2008 är det sammantaget åtta landsting som uppger att det finns "tjänstegarantier" eller "servicedeklaration" där landstingets service redovisas. Av dessa åtta är det ett landsting som uppgett att detta finns för samtliga förvaltningar och sju att det finns inom vissa förvaltningar. År 2003 var det två landsting som hade denna typ av redovisning.

Medborgarkontor

År 2008 är det inget landsting som uppger sig ha något medborgarkontor. Samma gällde år 2003.

Råd

Ett stort antal landsting använder sig av råd inom olika invånargrupper. I *tabell 3.18* nedan redovisas antalet landsting som använder sig av olika råd.

Tabell 3.18

Landsting som under år 2007 använt sig av råd med ungdomar, äldre funktionshindrade, personer med utländsk bakgrund eller andra grupper av medborgare. Antal

	Antal landsting	Bortfall
Råd med ungdomar	6	2
Råd med äldre	16	0
Råd med funktionshindrade	16	0
Råd med personer med utländsk bakgrund	1	3
Råd med andra grupper av medborgare	2	7

Som framgår av tabellen finns det ett visst partiellt bortfall i den här frågan och det är svårt att avgöra om det står för nej eller om det beror på att de personer i landstingen som fyllt i enkäten saknar kännedom och därför lämnar frågan obesvarad.

Demokratiarbete – medel, funktion och redovisning

År 2001 uppgav åtta landsting att de hade medel särskilt avsatta för arbete med demokratifrågor. År 2003 hade antalet landsting ökat till tolv som hade särskilda medel avsatta till arbete med demokratifrågor. Antalet år 2008 är i nivå med 2001 års resultat, dvs. åtta stycken.

Det är år 2008 14 stycken landsting som har ett politiskt organ som särskilt arbetar med demokratifrågor. Tidigare år har en liknande mer bredare fråga ställts om landstingen har någon särskild person, funktion eller beredning för att arbeta med demokratifrågor. Enligt den frågeställningen var det 15 landsting år 2001 och 17 landsting år 2003.

Det var två landsting som uppgav att de genomfört en demokrati-redovisning under år 2002. År 2007 var det inget landsting som hade genomfört en demokratiredovisning.

Medborgardialog

Medborgarundersökningar

År 2007 genomförde nio landsting en medborgarundersökning. En liknande men bredare fråga ställdes år 2002 som innefattade både medborgar- och brukarundersökningar och då var det åtta landsting som uppgav att de genomfört åtminstone någon av dessa typer.

Offentliga utfrågningar

Med en offentlig utfrågning menas ett möte mellan företrädare för landstinget (tjänstemän eller politiker) och landstingets invånare där samtliga invånare har närvaro- och yttranderätt.

Det var två landsting som under 2007 anordnat offentliga utfrågningar ("hearings"). Motsvarande antal år 2002 var också två landsting.

Öppna nämndsammanträden

År 2002 var det totalt sju landsting som uppgav att det förekommit öppna nämndsammanträden varav ett landsting uppgav att det förekommit i samtliga nämnder. År 2007 är antalet något mindre, totalt fem landsting där öppna nämndsammanträden förekommit. Se tabell nedan.

Tabell 3.19

Landsting med och utan öppna nämndsammanträden under år 2002 och 2007. Antal

	Antal landsting	
	2002	2007
Förekom i alla nämnder	1	1
Förekom i vissa nämnder	6	4
Förekom inte	13	14
Totalt	20	19

Medborgarinitiativ

Folkinitiativ

Under mandatperioden 2003-2006 inkom ett folkinitiativ om folkomröstning från allmänheten i två landsting. I båda dessa landsting ledde folkinitiativen till beslut om folkomröstning.

Tabell 3.20
Landsting efter om folkinitiativ har kommit in under mandatperioden 1999-2002 och 2003-2006. Antal

	Antal landsting	
	1999-2002	2003-2006
Folkinitiativ har inkommit	1	2
Folkinitiativ har inte inkommit	19	17
Totalt	20	19

Medborgarförslag

I *tabell 3.21* redovisas antalet landsting i vilka allmänheten har möjlighet att lämna medborgarförslag. Två landsting införde möjligheten redan under 2002 då detta introducerades. År 2008 uppger åtta landsting att allmänheten har möjlighet att lämna medborgarförslag.

Tabell 3.21
Landsting i vilka allmänheten har och inte har möjlighet att lämna in medborgarförslag år 2002 och 2008. Antal

	Antal landsting	
	2002	2008
Har möjlighet att lämna in medborgarförslag	2	8
Har inte möjlighet att lämna in medborgarförslag	18	11
Totalt	20	19

Brukarrelationer

Självförvaltningsorgan

Landstingskommunala nämnder kan ge ett självförvaltningsorgan under nämnden i uppdrag att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution. År 2003 var det ett landsting som uppgav att de inrättat ett självförvaltningsorgan. År 2007 var det inget landsting som gett ett självförvaltningsorgan i uppdrag att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss institution.

Brukarkooperativ

Genom brukarkooperativ kan landstinget överlåta ansvaret för den direkta verksamheten till brukarna. Övertagandet sker regelmässigt genom avtal som reglerar sådant som ekonomiska villkor, kvalitet och tillgänglighet.

Inget landsting hade 2007 något brukarkooperativ inom landstingets verksamhetsområde. Samma gällde under år 2002. År 1998 var det däremot ett landsting som hade ett brukarkooperativ.

Valfrihetssystem

Med valfrihetssystem avses ett system med valfrihet där brukarnas val står i fokus. Det vill säga ett konkurrensneutralt system i vilket landstinget svarar för finansiering (exempelvis via check) oberoende av vem som ansvarar för den operativa driften av verksamheten.

År 2007 är det fem stycken landsting som har någon form av valfrihetssystem. En liknande fråga ställdes om former av kund- eller brukarvalsystem i tidigare undersökningar och under 2002 var det tre landsting som tillämpat detta i någon form. Motsvarande antal för år 1998 var två landsting.

Revision

I *tabell 3.22* redovisas antalet landsting där revisionens ordförande utses ur minoriteten respektive majoriteten. Som framgår av tabellen har antalet landsting där revisionens ordförande utses av minoriteten ökat från år 1999 till 2008.

Tabell 3.22
Landsting där revisionens ordförande utses ur minoriteten resp. majoriteten år 1999, 2003 och 2008. Antal

	Antal landsting		
	1999	2003	2008
Revisionens ordförande utses ur fullmäktiges minoritet	11	14	15
Revisionens ordförande utses ur fullmäktiges majoritet	8	6	4
Totalt	19	20	19

Fakta om statistiken

SCB:s valstatistik

Syftet är att allsidigt redovisa och ge en samlad bild av allmänna val som en dokumentation av ett av de viktigaste inslagen i den svenska demokratin. Detta görs genom att bland annat producera statistik över antal röstberättigade, valdeltagandet och valresultaten samt nominerade, valda och ej valda kandidater vid val till riksdag, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Resultaten används för att belysa den demokratiska processen, det politiska livet och medborgarnas politiska engagemang.

Uppgifterna får SCB av Valmyndigheten. Valmyndigheten lämnar uppgifter om antal röstberättigade upptagna i röstlängd, valresultatet samt uppgifter om nominerade och valda kandidater. Samtliga uppgifter som SCB får från Valmyndigheten är definitiva och uppgifterna som SCB redovisar överensstämmer med Valmyndighetens sammanräkningsprotokoll. Vad gäller den statistik som tas fram om de nominerade och valda kandidaterna hämtas även uppgifter från SCB:s register över totalbefolkningen och SCB:s utbildningsregister.

Undersökning om förtroendevalda i kommuner och landsting

Inom ramen för Undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting samlas uppgifter om namn, personnummer, partitillhörighet, nämntillhörighet och position för förtroendevalda in från samtliga kommuner och landsting. I både undersökningen som genomfördes år 2003 och 2007 skickade samtliga kommuner och landsting in efterfrågade uppgifter. Undersökningen har därmed inte något bortfall i form av kommuner eller landsting.

Genom att utnyttja information från register vid SCB har olika bakgrundsvariabler avseende de förtroendevalda kunnat tas fram.

Undersökningarna år 2003 och 2007 utgår från samma definition av förtroendevalda. Den definitionen innebär att med förtroendevalda avses ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningar samt revisorer. I 2003 års definition ingick

även revisorsersättare, men den förändring av kommunallagen som riksdagen beslutade om 2006, lag 2006:369, innebar att minsta antal revisorer utökats från 3 till 5 samtidigt som ersättarposterna avskaffats. Till de förtroendeuppdrag som exkluderats hör framför allt uppdrag i olika råd, nämndutskott, styrelser i kommunala bolag och olika samarbetsorgan.

Huvudresultaten av 2003 års undersökning presenterades i rapporten *Det nya sekelts förtroendevalda* av Hanna Bäck, Uppsala universitet, och Richard Öhrvall, SCB. Huvudresultaten av 2007 års undersökning presenteras i rapporten *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007*.

För mer detaljerad information om statistiken se dokument "Beskrivning av statistiken" på SCB:s webbplats www.scb.se sökväg Statistik efter ämne/Demokrati/Undersökningen om förtroendevalda/Beskrivning av statistiken.

Den lokala demokratin i kommuner och landsting

Statistiska centralbyrån (SCB) har genomfört Undersökningen om den lokala demokratin i kommuner och landsting sedan år 2003. År 2003 genomfördes den på uppdrag av regeringen medan 2008 års undersökning genomfördes inom ramen för SCB:s anslag till demokratistatistik.

Syftet med undersökningen är att producera statistik över den lokala demokratin utveckling och funktionssätt i kommuner och landsting. Statistiken ska ge en beskrivning av kommuner och landsting avseende organisation, intern kontroll och revision, samarbetsformer, brukarrelationer, information och service samt medborgarrelationer.

År 2003 genomfördes insamlingen med hjälp av en pappersenkät som adresserades till styrelserna i kommuner och landsting. Insamlingen pågick från slutet av maj till och med november. Bortfallet består av en kommun och inget landsting.

Inför 2008 års undersökning genomförande kontaktade SCB samtliga kommuner och landsting med information om den kommande undersökningen samt med en förfrågan om att få en kontaktperson vid kommunen/landstinget för undersökningen. Undersökningen genomfördes därefter med hjälp av en elektronisk blankett med inbyggda logiska kontroller. Insamlingen pågick från

slutet av februari till och med juni. Bortfallet består av tre kommuner och ett landsting.

Resultaten publiceras förutom i denna rapport även i form av sammanfattande tabeller på SCB:s webbplats och i SCB:s demokratidatabas där det går att urskilja uppgifter för enskilda kommuner och landsting.

För mer detaljerad information om statistiken se dokument "Beskrivning av statistiken" på SCB:s webbplats www.scb.se sökväg Statistik efter ämne/Demokrati/ Undersökningen om den lokala demokratin i kommuner och landsting /Beskrivning av statistiken.

Bilaga

Definitioner, källor, referensår och insamlingsår

De uppgifter som finns i Demokratidatabasen har inhämtats på olika sätt. Nedan görs en grundlig redovisning av definitioner, referensår, källor och insamlingsår. Notera att i databasen är variablerna knutna till referensåret.

VAL

Folkomröstningar

Källa:	Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)
Referensår:	Mandatperiod 1999-2002. (Redovisas under år 1999). Mandatperiod 2003-2006. (Redovisas under år 2003)
Definition:	Antal kommunala folkomröstningar under mandatperioden.

Mandatfördelning

Källa:	SCB, Allmänna val
Referensår:	1998, 2002, 2006
Definition:	Antal mandat i fullmäktige för respektive parti. Det avser de sju riksdagspartierna och eventuella övriga lokala partier.
Redovisning:	Dels totalt antal mandat i fullmäktige, dels antal mandat hos respektive parti.

Personröster

Källa:	SCB, Allmänna val
Referensår:	1998, 2002, 2006
Definition:	Andel personröster. Antal personröster på man/kvinna/totalt för partier som tagit

mandat dividerat med det totala antal giltiga röster för partier som erhållit mandat vid val till fullmäktige.

Redovisningsgrupper: Kön (man och kvinna) och totalt

Röster efter parti

Källa: SCB, Allmänna val

Referensår: 1998, 2002, 2006

Definition: Andel röster. Antal röster på respektive parti dividerat med det totala antalet giltiga röster vid val till fullmäktige.

Redovisningsgrupper: Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet

Styrande majoritet

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003, 2008),

Referensår: 1998, 2002, 2006

Definition: Den styrande majoritet som bildas direkt efter valet enligt uppgift från kommunerna/landstingen. Dessa uppgifter bygger på kommunernas/landstingens egna uppgifter. I vissa fall har den angivna majoriteten inte egen majoritet.

Redovisning: Dels i antal partier som bildar styrande majoritet, dels vilka dessa partier är.

Valda genom jämförelsetal

Källa: SCB, Allmänna val

Referensår: 1998, 2002, 2006

Definition: Andel valda genom jämförelsetal. Antal

män/kvinnor valda genom jämförelsetal dividerat med antalet valda.

Redovisningsgrupper: Kön (man och kvinna)

Förklaring: Mandat tillsätts i första hand efter antal personröster. Om inte ett tillräckligt stort antal ledamöter kan utses på grundval av personröster skall länsstyrelsen bestämma ordningsföljden mellan kandidatnamnen inom varje parti genom att beräkna ett jämförelsetal för dem med tillämpning av heltalsmetoden. Heltalsmetoden föreskriver att valsedlarna ordnas efter vilket kandidatnamn som står överst på valsedeln om man bortser från de kandidater, som redan blivit valda på personröster.

Valda genom personröster

Källa: SCB, Allmänna val

Referensår: 1998, 2002, 2006

Definition: Andel valda genom personröster. Antal män/kvinnor valda genom personröster dividerat med antalet valda.

Redovisningsgrupper: Kön (man och kvinna)

Förklaring: Mandat tillsätts i första hand efter antal personröster. För att bli vald till fullmäktige på grundval av personröster måste en kandidat ha fått det antal personröster som motsvarar minst fem procent av partiets röster i valkretsen, dock lägst 50 röster.

Valdeltagande

Källa: SCB, Allmänna val

Referensår: 1998, 2002, 2006

Definition: Valdeltagande i val till landstings- och kommunfullmäktige i procent. Antal röstande (giltiga och ogiltiga röster) dividerat med antal röstberättigade.

FÖRTROENDEVALDA

Förtroendevalda

Källa: Kommunförbundet/CEFOS (1999), SCB (2003, 2007)

Referensår: 1999, 2003, 2007

Definition: Totalt antal förtroendevalda i kommunen/landstinget.

Förklaring: Förtroendevalda definieras utifrån kommunallagen kapitel 4, 1 §, och avser ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningar samt revisorer och revisorsersättare. Gruppen förtroendevalda innefattar inte bara valda ledamöter i fullmäktige utan ett större antal individer. Se publikationen *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007 – En rapport om politikerantal och representativitet*.

Förtroendevalda efter kön

Källa: Kommunförbundet/CEFOS (1999), SCB (2003, 2007)

Referensår: 1999, 2003, 2007

Definition: Andel förtroendevalda efter kön. Antal förtroendevalda av respektive kön dividerat med det totala antalet förtroendevalda.

Redovisningsgrupper: Kön (Män och Kvinnor)

Förklaring: Se Förtroendevalda

Förtroendevalda efter ålder

Källa:	Kommunförbundet/CEFOS (1999), SCB (2003, 2007)
Referensår:	1999, 2003, 2007
Definition:	Andel förtroendevalda efter ålder. Antal förtroendevalda i respektive åldersgrupp dividerat med det totala antalet förtroendevalda.
Redovisningsgrupper:	Ålder (- 29 år, 30-49, 50-64 och 65-)
Förklaring:	Se Förtroendevalda

Förtroendeuppdrag

Källa:	Kommunförbundet/CEFOS (1999), SCB (2003, 2007)
Referensår:	1999, 2003, 2007
Definition:	Antal förtroendeuppdrag i kommunen/landstinget.
Redovisningsgrupper:	Ordinarie, Ersättare och Totalt
Förklaring:	Till förtroendeuppdrag räknas uppdrag inom den strikt kommunrättsliga sektorn och uppdrag i nämnder som inte regleras av kommunallagen är därför inte inkluderade. Exempelvis är uppdrag i styrelser för kommunala bolag inte inkluderade. Se publikationen <i>Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007 – En rapport om politikerantal och representativitet.</i>

Styrelsens ordförande

Källa:	Sveriges statskalender (1998,2002), SCB(2007)
Referensår:	1998, 2002, 2007

Definition: Vilket kön
kommunstyrelsens/landstingsstyrelsens
ordförande har.

Kategorier: Man och Kvinna

Ledamöter i fullmäktige efter kön

Källa: SCB, Allmänna val

Referensår: 1998, 2002, 2006

Definition: Andel fullmäktigledamöter efter kön. Antal
ledamöter av respektive kön dividerat med
det totala antalet ledamöter.

Redovisningsgrupper: Kön (Män och Kvinnor)

Ledamöter i fullmäktige efter ålder

Källa: SCB, Allmänna val

Referensår: 1998, 2002, 2006

Definition: Andel fullmäktigledamöter efter ålder.
Antal ledamöter i respektive åldersgrupp
dividerat med det totala antalet ledamöter.

Redovisningsgrupper: Ålder (- 29 år, 30-49, 50-64 och 65-)

ORGANISATION

Antal företag

Källa: SCB:s företagsregister

Referensår: 1999, 2000, 2001

Definition: Antal aktiva företag/stiftelser med
sammanlagd kommunal ägarandel om
minst 50 procent som resp.
kommun/landsting är hel- eller delägare i.
Sammanlagd kommunal ägarandel innebär
att den enskilda kommunens/landstingets
andel kan understiga 50 procent men att
kommunen/landstinget tillsammans med

andra kommuner och landsting äger minst 50 procent.

Beslut i företag

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003),

Referensår: 2000, 2002

Definition: Antal beslut i företag som behandlats av fullmäktige under referensåret enligt KL 3 kap. 17§ punkt 3.

Gemensam nämnd

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003, 2008)

Referensår: 1999, 2003, 2008

Definition: Om kommunen/landstinget samverkar i gemensam nämnd med annan kommun eller landsting.

Förklaring: En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt särskilda författningar skall finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller landsting. Sådana uppgifter som kommun- eller landstingsstyrelsen har enligt lagen om civilt försvar (1994:1720) får dock inte fullgöras av en gemensam nämnd. En gemensam nämnd tillsätts i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen och ingår i denna kommuns eller detta landstings organisation.

Kategorier: Ja och Nej

Kommunalförbund

Källa: SCB, Rikets indelningar

Referensår: 1999, 2002

Definition: Antal kommunalförbund kommunen/
landstinget medverkar i.

Förklaring: Kommuner och landsting får enligt KL 3
kap. 20 § bilda kommunalförbund och
lämna över skötseln av kommunala
angelägenheter till sådana förbund.

Kommundelsnämnder

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (1999),
SCB (2003, 2008)

Referensår: 1999, 2003, 2007

Definition: Om kommunen har heltäckande
kommundelsnämnder, delvis täckande
kommundelsnämnder eller inte har
kommundelsnämnder.

Kategorier: Ja, heltäckande, Ja, delvis täckande och Nej

Fullmäktiges sammanträden

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (1999),
SCB (2003, 2008)

Referensår: 1998, 2002, 2007

Definition: Antal gånger som fullmäktige sammanträtt
under referensåret.

Lokalt partnerskap

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (2001),
SCB (2003)

Referensår: 2001, 2003

Definition: Om kommunen/landstinget deltar i något
(lokalt partnerskap) för samverkan kring
utvecklingsfrågor.

Kategorier: Ja och Nej

Samarbetsorgan

Källa:	Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003)
Referensår:	2001, 2003
Definition:	Om kommunen/landstinget deltar i något samarbetsorgan.
Förklaring:	Med samarbetsorgan menas organisation av typ Mälardalsrådet, Sydsam, Intresseföreningen Bergslaget, EU-kontor m.m., där samarbete sker i en mer fast organisationsform. Variabeln inkluderar inte kommunförbund, kommunala samverkansorgan, kommunalförbund eller gemensamt ägda kommunala bolag. Inte heller projektsamverkan kring enskilda frågor eller internationella samarbetsorgan inkluderas.
Kategorier:	Ja och Nej

Samverkansorgan

Källa:	Svenska Kommunförbundet
Referensår:	2002
Definition:	Om kommunen/landstinget ingår i ett samverkansorgan.
Förklaring:	Enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen kan samtliga län bilda kommunala samverkansorgan i form av kommunalförbund för regional utveckling. Ett sådant samverkansorgan kan överta vissa regionala utvecklingsfrågor från länsstyrelsen. Ett samverkansorgan är ett indirekt valt kommunalförbund där länets samtliga kommuner och landstinget är medlemmar.

Kategorier: Ja och Nej

Självförvaltningsorgan

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003, 2008)

Referensår: 1999, 2003, 2007

Definition: Antal självförvaltningsorgan som under året fått i uppdrag av nämnd i kommunen/landstinget att helt eller delvis sköta driften av en viss anläggning eller en viss anläggning enligt KL 7 kap. 18§.

MEDBORGARINFORMATION OCH DEMOKRATISATSNINGAR

Demokratimedel

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003, 2008).

Referensår: 2001, 2003, 2007

Definition: Om kommunen/landstinget har särskilda medel avsatta för arbete med demokratifrågor.

Kategorier: Ja och Nej

Demokratiredovisning

Källa: Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)

Referensår: 2002, 2007

Definition: Om kommunen/landstinget genomfört någon demokratiredovisning under referensåret.

Kategorier: Ja och Nej

Kalendarium över fullmäktiges sammanträden

Källa: Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)

Referensår: 2003, 2008

Definition: Om det finns kalendarium över fullmäktiges sammanträden tillgängligt på kommunens/landstingets webbplats.

Kategorier: Ja och Nej

Medborgarkontor

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003, 2008)

Referensår: 2001, 2003, 2008

Definition: Antal medborgarkontor i kommunen/landstinget.

Protokoll från fullmäktiges sammanträden

Källa: Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)

Referensår: 2003, 2008

Definition: Om det finns protokoll från fullmäktiges sammanträden tillgängliga på kommunens/landstingets webbplats.

Kategorier: Ja och Nej

TV- eller radiosändningar

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003, 2008)

Referensår: 1998, 2002, 2007

Definition: Om det förekommit tv- eller radiosändningar från fullmäktigsammanträden under referensåret. År 2008 inkluderade frågan även webbsändningar.

Kategorier: Ja, alltid, Ja, vissa och Nej

MEDBORGARINITIATIV

Folkinitiativ

Källa:	Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)
Referensår:	Mandatperiod 1999-2002 (redovisas under 1999). Mandatperiod 2003-2006 (redovisas under 2003)
Definition:	Antal folkinitiativ under mandatperioden.
Förklaring:	Enligt bestämmelserna får ett ärende om att hålla folkomröstning i en viss fråga väckas i fullmäktige av minst fem procent av de röstberättigade kommun- och landstingsmedlemmarna enligt lagen om kommunala folkomröstningar (5 kap. 23 § KL).

Medborgarförslag

Källa:	Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)
Referensår:	2002, 2008
Definition:	Om möjligheten att lämna in medborgarförslag införts av kommunen/landstinget under referensåret.
Kategorier:	Ja och Nej

MEDBORGARDIALOG

Debattforum

Källa:	Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)
Referensår:	2003, 2008
Definition:	Om det finns debattforum tillgängligt på kommunens webbplats med möjlighet att läsa och skriva inlägg.

Kategorier: Ja och Nej

Medborgarpanel

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003)

Referensår: 2001, 2002

Definition: Om kommunen/landstinget hade någon medborgarpanel för undersökningar eller samråd under referensåret.

Kategorier: Ja eller Nej

Medborgar- eller brukarundersökning

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003)

Referensår: 1998, 2002

Definition: Om kommunen/landstinget anordnade någon medborgar- eller brukarundersökning under referensåret.

Kategorier: Ja, 4 eller flera, Ja, 1-3 och Nej

Offentlig utfrågning

Källa: Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003, 2008)

Referensår: 1998, 2002, 2007

Definition: Om kommunen/landstinget anordnade någon offentlig utfrågning under referensåret.

Kategorier: Ja, 4 eller flera, Ja, 1-3 och Nej

Öppna nämnsammanträden

Källa: Enkätundersökning: SCB (2003, 2008)

Referensår: 2002, 2007

Definition:	Antal nämnder där det i kommunen/landstinget förekom nämndsammanträden där allmänheten hade närvarorätt under referensåret.
Kategorier:	Ja, alla nämnder, Ja, vissa nämnder och Nej

INTERN KONTROLL/REVISION

Ansvarsfrihet

Källa:	Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003)
Referensår:	2000, 2002
Definition:	Om revisorerna för referensåret har avstyrkt ansvarsfrihet för en nämnd, en styrelse eller en förtroendevald.
Kategorier:	Ja och Nej

Balansräkning i facknämnderna

Källa:	Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003)
Referensår:	1998, 2002
Definition:	Om facknämnderna upprättat intern balansräkning för referensåret.
Kategorier:	Ja, samtliga, Ja, vissa och Nej

Insyn i företag

Källa:	Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003, 2008)
Referensår:	2001, 2003, 2008
Definition:	Om fullmäktige antagit bestämmelser om insyn i kommunala företag enligt KL 3 kap. 18§.
Kategorier:	Ja och Nej

Regler om överskott

Källa:	Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003)
Referensår:	1998, 2002
Definition:	Om det i kommunen/landstinget fanns några på förhand antagna regler om hur över-/underskott i nämnderna vid utgången av referensåret skulle hanteras.
Kategorier:	Ja och Nej

Resultaträkning i facknämnderna

Källa:	Enkätundersökning: Statskontoret (1999), SCB (2003)
Referensår:	1998, 2002
Definition:	Om facknämnderna upprättat intern resultaträkning för referensåret.
Kategorier:	Ja, samtliga, Ja, vissa eller Nej

Revisionens ordförande

Källa:	Enkätundersökning: Statskontoret (2001), SCB (2003, 2008)
Referensår:	2001, 2003, 2008
Definition:	Om revisionens ordförande utses av majoriteten eller minoriteten.
Kategorier:	Majoriteten och Minoriteten